

GRAD DELNICE

PRAVNI
Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Suorganizatori:

Grad Delnice

Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet i

Družba Braća Hrvatskog Zmaja

pod visokim pokroviteljstvom predsjednika

Hrvatskog sabora gospodina Gordana Jandrokovića, dipl. polit.

**Međunarodni znanstveni skup
1100. obljetnica Hrvatskog Kraljevstva**

10. svibnja 2025., Delnice, Gradska vijećnica

KNJIGA SAŽETAKA

Izdavač:

Grad Delnice

Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet

Družba „Braća Hrvatskog Zmaja“ – Riječki stol

Za izdavača:

Katarina Mihelčić, gradonačelnica Grada Delnica

Dario Derđa, dekan Pravnog fakulteta u Rijeci

Željko Bartulović, pročelnik Družbe „Braća Hrvatskog Zmaja“ – Riječkog stola

Izvršni urednik:

Željko Bartulović, Pravni fakultet u Rijeci

Ines Matić Matešković, Pravni fakultet u Rijeci

Organizacijski odbor:

Katarina Mihelčić, dipl. ing. agr., gradonačelnica Grada Delnica, predsjednica

Prof. dr. sc. Željko Bartulović, Pravni fakultet u Rijeci, potpredsjednik

Nada Glad, umirovljena novinarka i publicistkinja Delnice, članica

Nikolina Čuić Muhvić, dipl. iur. Savjetnica za lokalnu samoupravu i opće poslove, Grad Delnice, članica

Leo Marić, predsjednik Matice hrvatske Delnice, član

Tomislav Mrle, mag. iur., univ. spec. polit., pročelnik, Grad Delnice, član

Međunarodni znanstveni odbor:

Prof. dr. sc. Željko Bartulović, Pravni fakultet u Rijeci, predsjednik

Izv. prof. dr. sc. Ines Matić Matešković, Pravni fakultet u Rijeci, potpredsjednica

Dr. sc. Maja Polić, Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci s Područnom jedinicom u Puli, potpredsjednica

Prof. dr. sc. Zoran S. Mirković, Pravni fakultet u Beogradu, član

Prof. dr. sc. Ladislav Heka, Pravni fakultet Sveučilišta u Szegedu, član

Izv. prof. dr. Ivona Šego Marić, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru, članica

Mr. sc. Tatjana Tomaić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, članica

ISBN 978-953-8034-65-7

Rijeka, 2025.

GRAD DELNICE
SVEUČILIŠTE U RIJECI, PRAVNI FAKULTET
DRUŽBA „BRAČA HRVATSKOG ZMAJA“ - RIJEČKI STOL
pod visokim pokroviteljstvom predsjednika
Hrvatskog sabora gospodina Gordana Jandrokovića, dipl. polit.

Međunarodni znanstveni skup
1100. obljetnica Hrvatskog Kraljevstva
subota, 10. svibnja 2025.

P R O G R A M

9,00 sati - prijava sudionika (Vijećnica, Trg 138. brigade HV 4)
9,30 sati – otvorenje skupa i pozdravni govori i kulturni program
10,00 sati – izlaganja (do 15 minuta):

prof. dr. sc. Željko Bartulović,

Rex Tomislav i hrvatska državnost – 1100. obljetnica,

prof. emer. dr. sc. Stipe Botica,

Delnice i Matica hrvatska,

dr. sc. Maja Polić,

Prilog poznavanju obitelji dr. Franje Račkoga: rodoslovlje i korespondencija,

prof. dr. sc. Dragan Damjanović,

Dvorac u Staroj Sušici,

izv. prof. dr. sc. Marija Malnar Jurišić,

Zapadni goranski govori – i gdje smo danas?,

izv. prof. dr. sc. Ivona Šego Marić,

Kralj Tomislav u tradiciji Hercegovine, osobito hercegovačkih franjevac,

prof. dr. Zoran S. Mirković,

Obeležavanje „tisućgodišnjice Hrvatskoga Kraljevstva“ i Karađorđevići,

prof. dr. sc. Ladislav Heka,

Grofica Jelena Zrinski – nacionalna junakinja, oličenje hrabrosti, odanosti i snage,

izv. prof. dr. sc. Ines Matić Matešković,

Počeci rudarstva u Gorskom kotaru i rimski korijeni rudarskog prava,

doc. dr. sc. Petar Feletar,

Prometnice Gorskog kotara (Karolina, Lujzijana) i Delnica,

- rasprava

12,45 – 13,15 sati - stanka

13,15 sati - izlaganja (do 15 minuta):

dr. sc. Daniel Haman,

Proslava 1000. godišnjice Hrvatskog Kraljevstva u Osijeku 1925. godine,

mr. sc. Tatjana Tomaić,

Pitanje utvrđivanja granica između Hrvatske i Slovenije – pozitivan primjer prostora Kupe,

John P. Kraljić, MA, JD,

Croatian Immigrants in the United States in 1925,

Nada Glad

Domoljubni čin darivanja Janet Majnarich,

Tomislav Mrle, mag. iur. univ spec. polit.,

Zemljišne zajednice i Gorski kotar,

Igor Vlajnić, mag. mus, mag. oec.,

Opere kao čuvari hrvatskog nacionalnog identiteta,

Marijana Trinajstić, prof.,

Lik kralja Tomislava u hrvatskoj književnosti,

Luka Nalis, mag. iur.,

Državnopravna pitanja u drami Tomislav Stjepana Miletića,

Marija Štimac Tomazini, mag. iur.,

Kotar Delnice 1945.-1949.,

Ines Josić Loknar, mag. iur.,

Općina Čabar 1944.-1947.,

15,45 - rasprava i zatvaranje skupa,

16,00 - ručak za sudionike skupa (Delnice, pansion *Lovački*).

Predsjednica Organizacijskog
odbora

Predsjednik Znanstvenog
odbora

Katarina Mihelčić, dipl. ing. agr.

prof. dr. sc. Željko Bartulović

KNJIGA SAŽETAKA

dr. sc. Željko Bartulović, red. prof. u trajnom zvanju
Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet
zeljko.bartulovic@pravri.uniri.hr

Rex Tomislav i hrvatska državnost – 1100. obljetnica

Autor s državnopravnog aspekta istražuje simboliku kralja Tomislava nastalu prije 150 godina u međuodnosu s položajem Hrvata i Hrvatske u Austro-Ugarskoj. Tomislav, naslov *rex* i Kraljevstvo ističu se kao znamen borbe protiv germanizacije, mađarizacije i 1000. obljetnice doseljavanja Mađara. Simboliku Tomislava prihvatili su jugoslavenski režimi, kralj Aleksandar proslavom 1000. godišnjice 1925., te komunistički režim, koji su težište stavljali na odnos prema Srbima te „bratstvo i jedinstvo“ pri čemu se hrvatska državnost manje isticala.

Dokaz da Hrvatsko kraljevstvo ima primat nad Ugarskim, nastalim 1000. godine, ima državnopravnu važnost. Povezuje se s 925. i Tomislavom, a ne s Petrom Krešimirom IV. i Dmitrom Zvonimirom u 11. stoljeću koji nedvojbeno nose naslov *kralja Hrvatske i Dalmacije* kao državne tvorevine, za razliku od titule Tomislava kao *kralja Hrvata*, priznatoga vladara / vođe naroda.

Analizom sačuvanih povijesnih vrela razmatraju se činjenice koje u suvremenoj državnopravnoj znanosti potvrđuju postojanje hrvatske države (teritorij, suverena vlast i narod). Izvori potvrđuju granice, zapadnu granicu istočno od Učke u suprotnosti s talijanskim iredentističkim postavkama, upravnoteritorijalnu strukturu županija, međunarodne kontakte i odnos sa papinstvom kao važnim međunarodnim čimbenikom.

Bez obzira na dvojbe s kraljevskim naslovom, simbolikom nacionalnog romantizma, u borbi za očuvanje državnosti, danas u neovisnoj Hrvatskoj obilježavanjem 1100. obljetnice s pravom ponovno ističemo upravo tu – državnopravnu odrednicu.

Ključne riječi: kralj Tomislav, kraljevski naslov, državnost
Hrvatske, 10. stoljeće, 19.-20. stoljeće.

dr. sc. Stipe Botica, prof. emer.
Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku
sbotica@m.ffzg.hr

Delnice i Matica hrvatska

Očaj neke epohe došao bi do izražaja u tome da joj se više ne bi činilo vrijednim truda baviti se prošlošću. (Hugo von Hofmannsthal, Knjiga prijatelja, Matica hrvatska, Zagreb 2021, str. 62)

Matica hrvatska, najstarija hrvatska kulturna ustanova, utemeljena 1842. s ciljem da brine o cjelini hrvatskoga kulturnoga i nacionalnog identiteta. To je Matica uzorno radila tijekom svoje 183-godišnje prošlosti. Pored otisnuća primjerenih knjiga, Matica je organizirala i brojne kulturne i znanstvene manifestacije da obilježi i unaprijedi hrvatski kulturni i nacionalni identitet. To je radila Matica kao cjelina, ali i u brojnim svojim ograncima, kao što je i ovaj u Delnicama. Donijet ćemo nekoliko važnih činjenica i i jednome i drugome.

Ovo obilježavanje tisućstote obljetnice krunjenja kralja Tomislava imalo je pred sto godina sličnu manifestaciju, a uzornim Zbornikom je Matica znatno doprinijela i znanju i poštivanju ovoga važnoga događaja u hrvatskoj prošlosti. To ranije obilježavanje Tomislavljeve krunidbe, paralelno je s ovim što će se događati, i uz podršku MH, tijekom ove godine. A sve u cilju njegovanja hrvatskoga nacionalnog identiteta. Ukratko ćemo donijeti važnije činjenice o tome.

Ključne riječi: Delnice, Matica hrvatska, 1100. obljetnica, kralj Tomislav.

dr. sc. Maja Polić, znanstvena suradnica
Zavod za povijesne i društvene znanosti HAZU u Rijeci
maja.polic5@gmail.com

Prilog poznavanju obitelji dr. Franje Račkoga: rodoslovlje i korespondencija

Dr. Franjo Rački, crkveni, politički i kulturni djelatnik te historiograf, bio je predmet mnogih, mahom znanstvenih istraživanja. Ipak, svega par priloga posvećeno je istraživanju rodoslovlja njegove obitelji. Zahvaljujući digitalizaciji matičnih knjiga u izlaganju se donose novi, potpuniji doprinosi njegovu rodoslovnom stablu. Također, zahvaljujući korespondenciji Franje Račkoga pohranjenoj u njegovoj ostavštini u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, dan je prilog poznavanju njegova odnosa s pojedincima iz njegove uže i šire obitelji. Ukupno je sačuvano jedanaest pisama adresiranih na njega, te šest pisama koje je taj Gorskokotarac uputio raznim članovima svoje obitelji. Tako mu, među ostalim, piše njegov brat Anton/Tone, obavještavajući ga o teškim financijskim nevoljama u kojima se našao, o provedenoj zapljeni dijela njegove imovine, a u idućoj zapljeni na red će doći i imovina samoga dr. Račkoga, pa ako niti to ne bude dovoljno, namirit će se imovinom ostalih članova obitelji. Korespondencija s bratom Vatroslavom svjedoči o pomoći koju mu je brat Franjo pružio vezano uz tiskanje njegovih djela šumarske tematike. Dr. Rački pak u svojim pismima spominje i suradnju s biskupom Josipom Jurjem Strossmayerom. Također, vidljiva je njegova briga za sestre, posebice sestru Mariju, te za nećake.

Ključne riječi: Franjo Rački, rodoslovlje, korespondencija.

dr. sc. Dragan Damjanović, red. prof. u trajnom zvanju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest umjetnosti
ddamjano@ffzg.unizg.hr

Dvorac u Staroj Sušici

Dvorac u Staroj Sušici ubraja se u najvažnije spomenike profane arhitekture u Gorskom kotaru. Ta slojevita građevina dokumentirana sredinom 18. stoljeća, današnjim arhitektonskim rješenjem pripada skupini najvrjednijih spomenika kasnog historicizma u Hrvatskoj. Iako se početci dvorca vežu uz obitelj Frankopan, te se tvrdnje nisu mogle čvrsto potkrijepiti izvorima. Gradnja vjerojatno počinje u 18. stoljeću, iako je moguće da su iskorišteni dijelovi ili materijal neke starije strukture. Tada je dvorac zabilježen kao stražarnica (*Wachthaus*) na karolinskoj cesti. Prema natpisu na ključnom kamenu portala prvoga kata građevina je dograđena 1801. Kupnjom 1822. postaje posjed Laval Nugenta, irsko-habsburškog vojskovođe. U vlasništvu obitelji dvorac ostaje do 1890. kada je Arthur Nugent prodaje riječkom poduzetniku Hermannu Neubergeru, čijem sinu Josefu dvorac može zahvaliti današnji izgled. Pregrađen je u kasnohistoricističkom stilu, vjerojatno 1922., moguće prema projektu koji je izradio ili je u izradi sudjelovao hrvatski slikar Otto Antonini. Njegova je reprezentativnost svjedočanstvo gospodarskog prosperiteta Gorskog kotara krajem 19. i početkom 20. stoljeća zahvaljujući prodaji i preradi drvene građe.

Dvorac je od važnosti za regionalnu povijest jer u njemu desetljećima borave djeca iz Rijeke i dio je memorije. Građevina stoji uz karolinsku cestu, uz autocestu pa ima iznimni turistički potencijal, ojačan izrazitom slikovitošću građevine i okoline.

Ključne riječi: Stara Sušica, obitelj Nugent, obitelj Neuberger, historicizam, Otto Antonini.

dr. sc. Marija Malnar Jurišić, izv. prof.
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za kroatistiku
mmalnar@ffzg.unizg.hr

Zapadni goranski govori – i gdje smo danas?

Na prostoru Gorskoga kotara supostojе sva tri hrvatska narječja – kajkavsko, čakavsko i štokavsko, pri čemu su najbrojniji upravo kajkavski govori. Oni se pak dijele na dva tipa – zapadni i istočni, a takva podjela počiva prvenstveno na razlikama u vokalizmu i prozodiji.

U onaj veći, zapadni tip goranske kajkavštine, ubrajamo i govor Delnica, govor koji je kroz povijest doživio brojne promjene, a u ovaj se tip ubrajaju i govori čabarskoga područja. Spomenuti su govori bili predmetom i ranijih dijalektoloških istraživanja, čime je danas omogućeno utvrđivati određene razlike koje su se u njima dogodile. Ovim će se tako izlaganjem rezultati prethodnih istraživanja usporediti s onim recentnijim, provedenim na delničkom i čabarskom području kroz proteklih pet godina. Nastojat će se prikazati neke od promjena koje su zahvatile fonologiju spomenutih govora, a na taj će se način pokušati utvrditi i daljnji smjer mogućih inovacija te, samim time, i njihov budući razvoj.

Ključne riječi: kajkavština, zapadni goranski poddijalekt, Delnice, čabarsko područje, inovacije.

dr. sc. Ivona Šego-Marić, izv. prof.
Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
ivona.sego-maric@pf.sum.ba

Kralj Tomislav u tradiciji Hercegovine, osobito hercegovačkih franjevaca

Uloga franjevaca u Hercegovini je posebna jer su oni uz očuvanje katoličkog identiteta stanovništva bili čuvari nacionalnog identiteta Hrvata kako u doba osmanske, austrougarske, karađorđevićeve i konačno socijalističke Jugoslavije. Za očuvanje nacionalne posebnosti važni su povijesni međaši na kojima se temelji narodna i državna tradicija. Prvi hrvatski kralj Tomislav koji se prema podacima krunio na Duvanjskom polju zasigurno je bio poticaj za misao o obilježavanju obljetnice kraljevstva.

U radu autorica prati državnopolitičke okolnosti vremena u Bosni i Hercegovini kada se kao i u Hrvatskoj javlja misao o isticanju Tomislava i obilježavanju obljetnice kraljevstva kao simbola kontinuiteta državnosti s osobitim osvrtom na rad franjevaca u Hercegovini posebice fra Mije Čuića.

Ključne riječi: Hercegovina, franjevci, Kralj Tomislav, državnost, hrvatstvo.

dr. sc. Zoran S. Mirković, red. prof.
Univerzitet u Beogradu, Pravni fakultet
zoranm@ius.bg.ac.rs

Obeležavanje „tisućgodisnjice Hrvatskoga Kraljevstva“ i Karadorđevići

Autor u ovom tekstu, na temelju arhivske građe, onovremene štampe i naučne literature, govori o proslavi „tisućgodisnjice Hrvatskoga Kraljevstva“ u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i odnosu Karadorđevića prema tom događaju, odnosno o odnosu prema kralju Tomislavu, kao prvom hrvatskom kralju.

Cilj rada je razmatranje društvenog i političkog konteksta, koji je uslovio određeno ponašanje kuće Karadorđevića prema obeležavanju godišnjice (planovi o postavljanju spomenika u Narodnoj skupštini u Beogradu, njihovo učešće u pojedinim svečanostima i drugo).

Ključne reči: kralj Tomislav, „tisućgodisnjica Hrvatskoga Kraljevstva“, Karadorđevići.

dr. sc. Ladislav Heka, prof.
Pravni fakultet Sveučilišta u Szegedu
heka@juris.u-szeged.hu

Grofica Jelena Zrinski – nacionalna junakinja, oličenje hrabrosti, odanosti i snage

Jelena, kći bana Petra Zrinskog i Katarine Frankopan doživjela je smaknuće oca i ujaka Frana Krste Frankopana 1671. Stric Nikola Zrinski, mađarski pjesnik i hrvatski ban, protivnik Habsburgovaca, kazivao da je Hrvat, a osjećao se Mađarom i bio vezan uz Ugarsku pa ne iznenađuje da se Jelena udala za erdeljskog kneza Franju I. Rákócziya, protivnika Beča. U braku su rođeni György, Julijana i Franjo II. Jelena postaje udovica s 27 godina. Bečki dvor je priznaje za skrbnicu djece i nasljednicu Zrinskih i Rakoczijevih. Jelenu podupire svekrva, grofica Zsófia Báthory, žena kneza Györgya Rákócziya koja prelazi na protestantizam, ali se po smrti supruga 1660. sa sinom Franjom I. vratila katolicizmu. Pristaje uz cara Leopolda da spasi život sinu koji je sudjelovao u uroti Zrinskog i Frankopana. Protivila se braku Jelene i mlađeg grofa Imre Thökölyja, protestanta, vođe erdeljskih pobunjenika protiv Beča koji po ugledu nije bio ravan Jeleni. Po njenoj smrti, Jelena se 1682. ipak udala za Imrea.

Kada je Thököly pao u tursko ropstvo, grofica brani utvrdu Munkačevo od cara. Predala se 1688. Internirana je u samostan uršulinki u Beču, a sin Franjo II. u isusovačku školu u Neuhausu. Muž je zarobio grofa Heisslera i mijenja ga za Jelenu. Supružnici bježe u Tursku gdje Jelena umire 1703., a Imre 1705. Sin Franjo II. nastavio je borbu protiv Habsburgovaca te je pozivao Hrvate da se pridruže, pišući da je on *pola Zrinski*, ali nije uspio kao ni ustanak 1703.-1711. Jelena je u uzor žena, hrabra, odana i neovisna u doba kada su te vrline pripisivane muškarcima. U Mađarskoj se smatra nacionalnom heroinom. Posmrtni ostatci hrvatske grofice, erdeljske i mađarske kneginje preneseni su 1906. u Košice i pokopani uz grob njezinog sina.

Ključne riječi: Jelena Zrinski, Imre Thököly, Franjo II. Rakoczy.

dr. sc. Ines Matić Matešković, izv. prof.
Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet
ines.matic@pravri.uniri.hr

Pravo rudarenja u rimskom i srednjovjekovnom pravu s osvrtom na rudarstvo u Čabru i Delnicama

Rad analizira razvoj pravne regulative rudarenja kroz rimsko pravo i srednji vijek, s posebnim osvrtom na refleksiju u rudarskim aktivnostima na prostoru današnjeg Gorskog kotara, u Čabru i Delnicama. U starijem rimskom pravu je vlasništvo nad zemljom podrazumijevalo i pravo iskorištavanja rudnih bogatstava, a kasnije je preuzet pravni princip prema kojem zemljovlasnik nije mogao braniti istraživanje i rudarenje na njegovim nekretninama. U srednjem vijeku dolazi do promjene jer rudarska prava postaju feudalna privilegija, često u rukama feudalaca i crkvenih institucija. Rudarski zakoni definiraju tehničke, pravne i porezne aspekte rudarenja. U hrvatskim krajevima, posebice u Hrvatsko-Ugarskom Kraljevstvu, ti su zakoni imali važan utjecaj na lokalno gospodarstvo.

Na prostoru Čabra i Delnica tijekom kasnog srednjo- i ranog novovjekovnog doba razvijaju se rudarstvo i metalurgija, prvenstveno vezani uz iskorištavanje željezne rude. Povijesni izvori upućuju na postojanje manjih rudnika, livnica i kovaonica koje su bile važan čimbenik lokalne privrede. Vlasnici rudarskih prava često su feudalni gospodari, poput Zrinskih, koji su imali ključnu ulogu u organizaciji proizvodnje i distribucije metala.

U regulaciji rudarenja u Gorskom kotaru prepoznaju se elementi kontinuiteta od rimskih pravnih načela do srednjovjekovnih rudarskih običaja. Proučavanje tih pravnih i gospodarskih okvira daje dublji uvid u povijest tehnološkog i društvenog razvoja regije.

Ključne riječi: rudarsko pravo, rimsko pravo, srednjovjekovno pravo, feudalna prava, pravna regulativa rudarenja.

dr.sc. Petar Feletar, doc.

Fakultet prometnih znanosti, Sveučilište u Zagrebu

pfeletar@fpz.hr

Prometnice Gorskog kotara (Karolina, Lujzijana) i Delnice

Rad analizira prostor hrvatskog gorskog prometnog praga, te prve moderne makadamske ceste koje su značajno utjecale na gospodarski razvoj i prostorni raspored naseljenosti. Neravnomjeran razmještaj stanovništva, kao bitno demografsko obilježje, posebice je istaknuto u području gorske Hrvatske. Tri povijesne ceste prolaze kroz teritorij 21 općine/grada. Procesi depopulacije zahvatili su Liku i dijelove Gorskog kotara

a od početka 20. stoljeća, uz pravi egzodus zadnjih 30 godina. Gorski kotar, planinski prostor između Karlovca i Rijeke, od davnina ima strateški prometni značaj jer povezuje unutrašnjost Hrvatske s Jadranom. Zbog toga su ovdje tijekom stoljeća građene važne prometnice, među kojima u radu ističu Karolina i Lujzijana. Karolinska cesta, sagrađena je 1728. po nalogu cara Karla VI. us svrhu uspostave veze između Karlovca i mora, točnije luke Bakar. Cesta je prolazila kroz teško prohodne predjele Gorskog kotara, pa i Delnice, i bila izuzetno zahtjevna za promet zbog velikih uspona, serpentina i vremenskih uvjeta. Unatoč tome, stoljećima je služila kao glavna veza kontinentalne i primorske Hrvatske. Lujzijanska cesta, izgrađena je između 1803. i 1811. za cara Franje I. Ona je znatno modernija od Karoline – šira, s manjim nagibima i bolje izvedena, što je omogućilo sigurniji i brži prijevoz. Povezivala je Karlovac s Rijekom, prolazeći i kroz Delnice, koje su se time prometno uzdigle. Delnice, najveći grad Gorskog kotara, svoj razvoj duguju i ovim prometnicama. Delnice su važno prometno, gospodarsko i turističko središte regije. Uz autocestu Karolina i Lujzijana ostaju trajni podsjetnik na bogatu prometnu povijest Gorskog kotara.

Ključne riječi: povijesne ceste, promet, Gorski kotar, Delnice.

dr. sc. Daniel Haman, znanstveni suradnik
Sveučilište J. J. Strossmayer u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti
daniel.haman@fazos.hr

Proslava 1000. godišnjice Hrvatskog Kraljevstva u Osijeku 1925.

U Osijeku je 1925. održana dvodnevna proslava 1000. godišnjice Hrvatskog Kraljevstva s glavnim događajima 5. i 6. rujna. Organizacijski odbor, sastavljen od predstavnika osječkih hrvatskih prosvjetnih društava, intenzivno je radio na pripremama.

Prvi dan proslave, 5. rujna, obilježila je večernja povorka s bakljama od Jelačićeva trga kroz Tvrdću do Trga kralja Petra, gdje je govor održao Josip Bösendorfer, a u Narodnom kazalištu izvedena je drama *Kralj Tomislav* Stjepana Miletića.

Dana 6. rujna, započeo je budnicama u Gornjem i Donjem gradu. Službeni dio proslave u Perivoju kralja Tomislava počeo je svetom misom zahvalnicom. Posađena je spomen-lipa koju starješina *Hrvatskog sokola* August Petrović predaje gradonačelniku Henglu. Svečana povorka prošla je ulicama grada, a na pučkoj svečanosti u Perivoju kralja Tomislava građani su se zabavljali uz tombolu, glazbu i nastupe pjevačkih društava. Najatraktivnija točka bila je, tzv. *venecijanska noć* na Dravi, s vatrometom i osvijetljenim čamcima. Svečana izvedba opere *Nikola Šubić Zrinski* planirana na otvorenom je, zbog lošeg vremena, održana u kazalištu.

Osječki *Hrvatski list* objavljivao je članke o obljetnici od 12. srpnja do 6. listopada 1925. Posebno izdanje od 6. rujna na 28 stranica sadrži radove o hrvatskoj povijesti i kulturi.

Ključne riječi: Hrvatsko Kraljevstvo, kralj Tomislav, Osijek, 1925. godina, proslava.

mr. sc. Tatjana Tomaić, stručna savjetnica
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
Tatjana.Tomaic@pilar.hr

Pitanje utvrđivanja granica između Hrvatske i Slovenije - pozitivan primjer prostora Kupe

Hrvati i Slovenci u višestoljetnom susjedskom suživotu nisu nikada ratovali. Slom komunističkog sustava, demokratske promjene i raspad federacije rezultiraju stvaranjem samostalnih država, Republike Hrvatske i Republike Slovenije, koje su preuzele prava i obveze prema međunarodnoj zajednici te su se međusobno priznale nakon osamostaljenja 25. lipnja 1991. i složile da je osnova za kopnene granice stanje na taj dan.

U svijetu sa sve manje granica zahtjev za njihovo ukidanje argumentira se pravom na slobodno kretanje jer roba, ljudi, informacije i novac danas ne poznaju granice. Imamo li više razloga za brisanje granica ili veću potrebu za njima? Granice su kodirane tvorevine višestrukih interesa i za nacionalnu su državu konstitutivne. Unatoč izazovima globalizacija i trendovima regionalizacija neupitna je važnost granica koje još uvijek imaju konfliktan potencijal. Granice su u današnjem obliku i značenju element suverene nacionalne države, a i neprobojnost granica čine cjelinu. Granični spor između Hrvatske i Slovenije nije poseban fenomen jer takvi sporovi postoje i u drugim državama članicama EU.

Od podizanja tenzija do postavljanja žilet žice odnosi dviju država prošli su faze napetosti i političkih sukoba koje su osjetili stanovnici uz granice koji svakodnevno komuniciraju u privatnim i poslovnim interakcijama. Pozitivan primjer Kupe pokazuje zajedničke inicijative stanovništava s obje strane rijeke i aktivnost mjesne samouprave u cilju poboljšanja standarda života građana i mirnog suživotu u skladu i sinergiji.

Ključne riječi: Hrvatska, Slovenija, granica, rijeka Kupa.

John P. Kraljic, MA, JD
New York, SAD
jkraljic@garfunkelwild.com

Croatian Immigrants in the United States in 1925

The initial years after the First World War represented one of the more important periods in the history of Croatian emigrants in America. War, revolution and political dislocation in Europe occurred at the relatively same time as the United States determined to bring an end to mass immigration, especially from lands in southern and eastern Europe whose inhabitants were seen as inferior to those of northern Europe. While emigration to the United States from Croatia generally ended by 1925, those Croatians who had previously settled in the United States had established various institutions, organizations, newspapers and churches which supported bonds within the community and continued ties between America and their homeland.

In this work, the author will provide a short review of the status of Croatian immigrants in the United States in 1925 and how these immigrants showed their appreciation toward King Tomislav and Croatia during the time it was under its national rulers.

Keywords: Croatian immigrants, US, King Tomislav, 1925.

Nada Glad, umirovljena novinarka i publicistkinja
Delnice
nada.glad13@gmail.com

Domoljubni čin darivanja Janet Majnarich

Gorski kotar, poput brojnih sredina domovine, boluje od iseljeničke bolesti. Opet odlaze u tuđinu mlade obitelji u potrazi za boljim životom... nestankom drvene industrije od 80.-ih godina prošloga stoljeća nestajale su i male tvrtke. Bespovratno su se gasila radna mjesta 90.-ih u doba rata i u miru kad se trebalo, a nije se moglo preko noći oporaviti. Ponavlja se kriza predaka i traženja boljeg života u Amerikama i drugdje. Odlazilo se s obećanjem skorog povratka od kojih se tek poneki i dogodio.

Tom i Josipa Majnarich sa kćerkom Janet se fizički nisu nikada vratili, njihova tijela počivaju u Kanadi, ali Delničani im duguju ljubav, poštovanje i zahvalnost za domoljubni čin. Janet Majnarich, njihova kći je roditeljsku i svoju životnu ušteđevinu, pretvorila u dobrobit rodnoga kraja i njegovih stanovnika. Prvu uplatu od 2 milijuna kanadskih dolara dala je Gradu Delnicama sa željom da se sagradi dom za starije osobe. Na potpis ugovora uputila se iz Kanade za 2000., pa još jednom, tek dva puta nakon odlaska u Kanadu. Ne imajući obitelj, ušteđevinu je podarila rodnom gradu, određivši za izvršitelje oporuke obitelj Smiljanić, Vilimu i Mira te Odvjetnički ured Dušević.

Slijedile su nove donacije korištene za uređenje objekata i ustanova u gradu: knjižnice, izgradnju Doma za starije osobe, parka i groblja, računalnu opremu za Osnovnu i Srednju školu, zdravstvenu opremu za Dom zdravlja, projekte mladih skijaša, glazbenika, udrugu umirovljenika, tisak knjiga, uređenje zgrade budućeg muzeja starina... Imena Janet i Toma Majnaricha nastavljaju živjeti u srcima Delničana.

Ključne riječi: Delnice, obitelj Janet i Tom Majnarich, donacija, iseljenici.

Tomislav Mrle, mag. iur., univ. spec. polit.
Grad Delnice
tomislav@delnice.hr

Zemljišne zajednice i Gorski kotar

Gorski kotar je smješten u zapadnom dijelu Republike Hrvatske, a 83 % ukupne površine su šume i šumska zemljišta koja su na području delničke podružnice Hrvatskih šuma podijeljene u 59 gospodarskih jedinica. Republika Hrvatska gospodari s 44 jedinice (14 šumarija, jedan fakultet i Nacionalni park), a 15 ih pripada privatnim šumama.

Zemljišne zajednice su privatnopravna društveno-gospodarska tijela feudalnog ili postfeudalnog podrijetla s elementima javnog prava. Neki autori uspoređuju ih s dioničarstvom. One upravljaju i gospodare zajedničkim šumama i pašnjacima zemljišnih ovlaštenika. Članovi unose imovinski udio u zajedničku imovinu i time ostvaruju suvlasničko pravo alikvotnog uživanja i upravljanja zajednicom.

Razlikuju se zemljišne zajednice: 1. nastale izdvajanjem šuma i pašnjaka iz vlasteoskog ili državnog posjeda; 2. one koje su postojale prije ukidanja feudalizma 1848. i 3. krajiške, većinom pašnjaci u vlasništvu ranijih graničarskih općina u Vojnoj krajini (U Gorskom kotaru to je bio dio Ogulinske pukovnije.). U Hrvatskoj je bilo 2835 zemljišnih zajednica, a u Modruško-riječkoj županiji bile su 272.

Svaka je zemljišna zajednica na temelju općeg obrasca izradila pravilnik kojim su regulirani odnosi sukladno posebnim okolnostima u svakoj od njih. Pravilnici sadrže odredbe o samoupravljanju i tijelima upravljanja: glavna skupština, upravni odbor i pročelnik (glavar).

Ključne riječi: zemljišne zajednice, Gorski kotar, 19.-21. stoljeće.

Igor Vlajnić, mag. mus. i mag. oec, doktorand
OŠ Pećine, Rijeka
igor.rljn@gmail.com

Opere kao čuvari hrvatskog nacionalnog identiteta

Hrvatska nacionalna obilježja u umjetničkom izričaju prisutna su tijekom niza godina. U opernoj literaturi moguće ih je pronaći od sredine 19. stoljeća pa do današnjih dana. Ponekad se radi o opernim djelima nacionalno-povijesne tematike u kojima se ta obilježja mogu pronaći u povijesnim događajima i likovima, a ponekad se nacionalni identitet može uočiti u suptilnijem korištenju glazbenih ili narodnih motiva. Najznačajnija operna djela koja obiluju nacionalnim identitetom su *Porin* (1851.) Vatroslava Lisinskog, *Mislav* (1870.), *Ban Leget* (1872.) i *Nikola Šubić Zrinjski* (1876.) Ivana pl. Zajca te *Mila Gojsalića* (1952.) i *Petar Svačić* (1971.) Jakova Gotovca. Uz ove, motivi se mogu pronaći i u *Dubravki* (1928.), *Morani* (1930.) i *Eri s onoga svijeta* (1935.) Jakova Gotovca. Iako se hrvatskom nacionalnom operom danas smatra *Ljubav i zloba* Vatroslava Lisinskog, njezin značaj ne proizlazi u potpunosti iz odabira nacionalnih motiva, već iz činjenice da je prva iz pera hrvatskog skladatelja. U radu su navedene će se opere sagledati kao umjetnička djela koja promiču ili čuvaju hrvatski nacionalni identitet, posebno u vremenima u kojima se to nije moglo činiti potpuno slobodno pa je glazba, kao i druge umjetnosti, često služila kao medij za, više ili manje prikriveno, izražavanje nacionalnih i državotvornih težnji ostvarenih tek krajem 20. stoljeća. Neke od ovih opera i danas su dobro prihvaćene kod publike, a pojedini njihovi dijelovi postali su i popularan način izražavanja i uzdizanja nacionalne svijesti i duha u različitim prigodama, te promotori hrvatske kulture i identiteta u svijetu.

Ključne riječi: opera, nacionalna opera, nacionalni motivi, glazba.

Marijana Trinajstić, prof. savjetnica
Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci
marijana.trinajstic@skole.hr

Lik kralja Tomislava u hrvatskoj književnosti

Književni tekstovi, prozni, lirski i dramski zapisi o krunjenju prvog hrvatskog kralja pružaju jedinstvenu pjesničku sliku narodnog života gdje je reprezentativan junak, prvi hrvatski kralj Tomislav povijesno, ali i sudbinski, bitan vladar za opstanak i razvoj naroda kao zajednice. Dok povijesni izvori oskudno ostavljaju trag o Tomislavu kao prvom hrvatskom vladaru koji je koristio titulu kralja te vladao približno od 910. do 928., književni zapisi, nastali tijekom hrvatskog narodnoga preporoda pa sve do danas, pobliže opisuju Tomislavov lik. U radu će se razmatrati sadržajni i stilski strukturni elementi književnih djela nastalih u 19. i 20. st. Zanimljiva će biti i preklapanja pripovjednog i lirskog u tekstovima V. Nazora, Velimira Deželića, Stjepana Miletića, Nikole Kordića i Zdenke Smrekar. Pored nedvojbene zajedničke retoričke nijanse, autorska, stilsko subjektivnost, doprinijet će nijansiranju pjesničkih slika s ponavljajućim motivima kraljeva lika, njegove krune, Duvanjskoga polja, povijesnih bitki, lika biskupa Grgura Ninskog. Uronjen u hrvatsko tlo lik kralja Tomislava simbolično prerasta u junaka nacionalne povijesti. Književni zapisi o kralju Tomislavu nedvojbeni su dokaz obraćanja autora hrvatskom narodu, to su ujedno i govorenja u ime cijelog naroda u povijesno različitim okolnostima, ali i prigodama kao što je proslava 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva ove 2025. godine.

Ključne riječi: književnost, povijest, junak, opisivanje, retorika.

Luka Nalis, mag. iur., asistent
Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet
luka.nalis@uniri.hr

Državnopravna pitanja u drami *Tomislav* Stjepana Miletića

Hrvatski književnik, esejist, dramatičar i istaknuti kulturni djelatnik Stjepan Miletić (1868.-1908.) u okviru svog dramskog opusa napisao je dramu *Tomislav* (Zagreb 1902., praizvedba Zagreb 1. rujna 1913.) u pet činova pisanu u stihu jedanastercu. Drama je zamišljena kao prvi dio nikada završenog Miletićeva petoknjižja o hrvatskim narodnim vladarima. Kada se predmetnu dramu gleda u kontekstu vremena u kojem je nastala valja imati na umu kako je Hrvatima krajem 19. i početkom 20. stoljeća bilo iznimno važno imati kao uporišnu identitetsku točku vladara koji je Hrvatsku učinio kraljevinom, odnosno na neki način bio utemeljiteljem tada postojeće Trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Isto tako, opće je poznato kako je povijest u Hrvata u srednjem vijeku bila najuže povezana s crkvom jer je Sveta stolica determinirala najvažnije povijesne događaje kod nas, tome u prilog govori činjenica da je najvažniji pisani izvor o Kralju Tomislavu pismo pape Ivana X. iz 925. godine.

Cilj ovog rada je istražiti povijesno pravna pitanja u drami *Tomislav* što na temelju samog teksta drame što na temelju usporedne analize relevantnih povijesno – pravnih izvora o toj etapi hrvatske državopravne povijesti. Poseban naglasak biti će na dualizmu crkvene i državne vlasti te usporedbi umjetničkog prikaza i autentičnih povijesnih vrela. Podredno, autor će se osvrnuti na glazbenu recepciju hrvatskih povijesnih osoba i događaja, posebno u epohi romantizma.

Ključne riječi: Kralj Tomislav, Stjepan Miletić, drama, pravo, država, crkva, glazba.

Marija Štimac Tomazini, mag. iur.
Rijeka Stan d.o.o., Rijeka
marija.stimactomazini@rijekastan.hr

Kotar Delnice 1945.-1949.

Tema rada je upravna organizacije Kotara Delnice od 1945. do 1949. godine. Najveći dio rada nastao je proučavanjem arhivske građe Državnog arhiva u Rijeci koja se odnosi na rad Kotarskog narodnog odbora Delnice (signatura JU-22, DARI-81, kutije broj 5 i 6).

Analiziran je rad narodnooslobodilačkih odbora na prostoru Kotara Delnice 1943.-1944., upravna organizacija Kotara 1945 i tadašnji pravni propisi, rad Kotarskog narodnog odbora 1945. i upravna organizacija Kotara Delnice 1946.-1949.

Ključne riječi: Kotar Delnice, narodni odbori, 1945.-1949.

Ines Loknar Josić, mag. iur.
Grad Čabar, Jedinstveni upravni odjel
ines.loknar@cabar.hr

Upravna povijest Općine Čabar 1944.-1947.

Tema rada je povijest upravne organizacije Općine Čabar u razdoblju od 1944. do 1947. godine. Rad je napisan istraživanjem arhivske građe Državnog arhiva u Rijeci koja se odnosi na Općinu Čabar (signatura JU-22, DARI-80 i 582).

Obradeni su propisi o radu općina, zapisnici sjednica Narodnooslobodilačkog i Narodnog odbora Čabar, proračuni u istom razdoblju, socijalne pomoći stanovništvu, imenovanja, vođenje knjiga za kotar i okrug i dopisi upućeni višim tijelima.

Ključne riječi: Općina Čabar, narodni odbori, 1944.-1947.

BILJEŠKE

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.